

Ötvös Zoltán

Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből (2009/2010-es tanév)

A történelem tantárgy országos középiskolai tanulmányi versenye az egyik legrégebbi, legnépszerűbb és legnehezebb tantárgyi verseny. Nincsenek kategóriái, így a gimnáziumi és szakközépiskolai diákok, valamint a tantárgyat alacsonyabb és magasabb óraszámú tanulókkal együtt versenyeznek. A verseny három fordulóból áll, de gyakorlatilag ötszörös megmérettetéssel kell megfelelniük a legjobbaknak, mert a második és a döntő forduló is két-két részből áll.

A 2009/10-es tanévi történelem OKTV versenyre az aktuális versenykiírás és vizsgaszabályzat alapján a kétszintű érettségi szemléletéhez hasonlóan forrásközpontú feladatok, feladatsorok készültek. Az első forduló többféle zárt és nyílt végű, döntően tesztjellegű kérdéseket tartalmaz, a második forduló első fele forrásközpontú, elemző esszékből áll, míg a döntőben a szóbeli feladatoknál is kompetenciaalapú és alkalmazott tudást mérő feladatokat igyekszünk összeállítani. Mindezek mellett az OKTV nem egy második, emelt szintű érettségi vizsga, a tartalmi követelményei nem egyeznek teljes egészében azokkal. Ez egy szelekciós verseny, amelyik rangsort állít fel, míg az érettségi arra kíváncsi, hogy a vizsgázó az érettségi követelményekben foglaltaknak mennyire felel meg, azokhoz mérten mennyire „érett” a tanuló. Így ezen a versenyen nemcsak az érettségi vizsgakövetelmények kötelező tudáselemeit kérdezzük meg, mert ha így lenne, akkor Nagy Constantinus vagy Andrásy Gyula gróf nevét sem kellene „fejből” tudnia a diáknak.

A korrekt és összemérhető elbírálás biztosítása érdekében az OKTV bizottság a versenyzőkről semmiféle információval nem rendelkezik. Az elbírálás minden esetben – így az 1. és 2. forduló feladatlapjai, ill. a pályamunka értékelése esetében is – egymástól is független kódszámmal, ill. másik kódszámmal és jeligével ellátott produktumok alapján történik.

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

A 2009/10-es tanévben a *pályamunkák témái* és a kötelező irodalom:

1. Egy magyarországi vár és birtokosai a középkorban (egy vár középkori története lakóhelyemen vagy annak egy részlete és a várat birtokló egyik vagy másik család története).

Kötelező irodalom: ENGEL Pál (2003): *Honor, vár, ispánság. Válogatott tanulmányok.* Vál., szerk. jegyz. CSUKOVITS Enikő. Osiris Kiadó, Budapest. 162 - 197. l.

2. Államelméleti irodalom és a fejedelmi hatalom dicsőítése a kora újkori Magyarországon.

Kötelező irodalom: TARNÓC Márton (1978): *Erdély művelődése Bethlen Gábor és a két Rákóczi György korában.* Gondolat Kiadó, Budapest. 126-149., 163-179. l.

3. Nők a magyar közéletben 1867-1945 (sajátosságok, problémák, hivatás, életutak).

Kötelező irodalom: ESTÓK János- SZERENCSES Károly (2007): *Híres Nők a magyar történelemben.* Kossuth Kiadó, Budapest. 114-119., 126-129., 142-145., 198-201., 206-213 oldal és *Asszonyorsok a 20. században.* Szerk. BALOGH Margit - S. NAGY Katalin (2000). BME Szociológia és Kommunikáció Tanszék – Szociális és Családvédelmi Minisztérium Nőképviselői Titkárság, Budapest. 25-27., 35-48. l.

A tavalyi tanévben 3907 tanuló jelentkezett, 210 dolgozat érkezett be, 124 jutott a második fordulóra (ennyien írtak esszéket), majd 62-en küldhették be a pályamunkájukat. A döntőben 30-an szerepeltek.

Ebben a tanévben a korábbiakhoz képest 11-12%-kal csökkent a jelentkezők száma, ennek feltehetően az a legfőbb oka, hogy az érettségi és az OKTV elvált egymástól, és a döntőbe kerüléssel már nem kapnak 100%-os emelt szintű érettségi eredményt a versenyzők, bár a felvételi pluszpontok elérése miatt így is van továbbtanulási tétje a döntőbejutásnak és a helyezéseknek

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Jelentkezők száma, megoszlása megyék szerint:

2008/2009-es tanév

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	Össz.
'08/09. 1.ford.	199	133	77	320	1104	218	102	178	193	207	102	90	71	234	59	214	98	66	144	98	3907
'08/09. 2.ford.	9	4	6	10	32	8	4	6	3	6	3	3	0	7	2	2	4	5	6	2	122
'08/09. Döntő	1	1	3	3	7	3	0	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	2	4	1	30

2009/2010-es tanév

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	Össz.
'09/10. 1.ford.	212	87	112	278	921	182	134	183	191	131	88	74	42	191	48	171	105	45	171	84	3450
'09/10. 2.ford.	10	2	2	1	40	6	6	8	3	5	6	5	1	9	2	4	3	3	7	6	129

1. Bács-Kiskun 2. Baranya 3. Békés 4. Borsod-Abaúj-Zemplén 5. Budapest 6. Csongrád 7. Fejér 8. Győr-Moson-Sopron 9. Hajdú-Bihar 10. Heves 11. Jász-Nagykun-Szolnok 12. Komárom-Esztergom 13. Nógrád 14. Pest 15. Somogy 16. Szabolcs-Szatmár-Bereg 17. Tolna 18. Vas 19. Veszprém 20. Zala

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Jelentkezők száma, megoszlása iskolák szerint:

2008/2009-es tanév

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	Össz.
'08/09. 1.ford.	27	16	14	25	113	21	16	18	27	15	14	14	8	34	10	22	12	8	15	15	444
'08/09. 2.ford.	6	3	4	7	19	5	3	5	3	3	2	3	0	7	2	2	3	2	3	1	83
'08/09. Döntő	1	1	3	3	5	3	0	0	0	0	0	1	0	2	1	0	1	1	2	1	25

2009/2010-es tanév

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	Össz.
'09/10. 1.ford.	28	16	19	23	104	17	14	24	25	13	13	15	6	31	13	20	11	8	21	12	433
'09/10. 2.ford.	6	2	2	1	24	4	3	3	2	4	5	4	1	7	1	2	2	3	2	3	81

1. Bács-Kiskun 2. Baranya 3. Békés 4. Borsod-Abaúj-Zemplén 5. Budapest 6. Csongrád 7. Fejér 8. Győr-Moson-Sopron 9. Hajdú-Bihar 10. Heves 11. Jász-Nagykun-Szolnok 12. Komárom-Esztergom 13. Nógrád 14. Pest 15. Somogy 16. Szabolcs-Szatmár-Bereg 17. Tolna 18. Vas 19. Veszprém 20. Zala

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Idén 3450 jelentkező után 366-ot küldhettek be a javító tanárok a központi javításra. Ebből 129 versenyző került a második fordulóra esszét írni. Közülük 60-an küldhetik be a pályamunkájukat, és harmincan fogják alkotni idén is a döntő mezőnyét.

ELSŐ FORDULÓ

Az **első, írásbeli fordulóban** elérhető pontszám 100 pont, a feladatlap 70%-ában a kétszintű érettségi vizsga követelményeire épülően a rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 1790-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 1920-ig kaphatnak feladatokat. 30%-a pedig a választott pályázati témával foglalkozik, melynek szakirodalmát a választott pályázati témának megfelelően állítja össze a vizsgabizottság, és központilag kerülnek javításra.

Négy feladat a 2009/2010-es feladatsorból:

Oldja meg a feladatokat a források tanulmányozása után! (Összesen 4 pont)

A/

- „2. Egyedül a római pápát mondják joggal egyetemesnek.
- 3. Püspököket egyedül ő tehet le és helyezhet székükbe vissza.
- 8. Egyedül ő használhat császári jelvényeket.
- 12. Jogában áll császárokat letenni.
- 27. A gonoszoknak tett hűségküttől az alattvalókat feloldozhatja.”

B/

- „1. Én, Henrik, Isten kegyelméből a rómaiak felséges császára, az Isten, a szent római egyház és Callixtus pápa iránti szeretetből, valamint lelkem üdvéért, [...] megengedem, hogy országom vagy birodalmam minden egyházában kánoni választás és szabad felszentelés legyen.
- 2. Szent Péternek eme viszály kezdetétől a mai napig akár atyám idejében, akár az én időmben elvett birtokait és felségjogait, [...] ugyan azon római szent egyháznak visszaadom, amennyiben pedig nem az én birtokomba kerültek, visszajuttatásukban hűségesen segédkezem.”

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

C/

„Henrik Királynak, Henrik császár fiának, aki hallatlan gőggel támadt a Te egyháza ellen, Németország és egész Itália kormányzását megtiltom, hogy bárki is neki, mint királynak szolgáljon. És mivel keresztény léte nem akar engedelmeskedni, sem az elhagyott Istenhez vissza nem tér, kiközösítettekkel tart, sok gonoszságot cselekszik, [...] anathema bilincsel kötözöm meg és őt, benned bízva, úgy megkötöm, hogy tudják meg a népek és bizonyítsák, hogy Te vagy Péter, és az élő Isten erre a kőszálra építette fia egyházát, és a pokol kapui sem vesznek erőt rajta.”

(Forrás: Középkori egyetemes szöveggyűjtemény. Szerk.: SZ. JÓNÁS Ilona)

a) Milyen történelmi eseménysort dokumentálnak a források? (0,5 pont)

.....

b) Kik a legkorábbi esemény főszereplői? (Elemenként 0,5 pont, összesen 1 pont)

1..... 2.....

c) Mit jelent a „C” szövegben található az „anathéma bilincsel kötözöm meg” kifejezés? (0,5 pont)

.....

d) Mire kényszerült ezután a c) szövegben megnevezett uralkodó? (1 pont)

.....

.....

e) Nevezze meg az a) és a b) dokumentumokat! (Elemenként 0,5 pont, összesen 1 pont.)

Dokumentum	
a)	
b)	

*

Határozza meg a leírások alapján a középs- és kora újkor Magyarországra jellemző népcsoportjait! Jelölje a térképen a megfelelő népcsoportot a róluk szóló leírás sorszámával! (A szövegdoboz nem kiindulási pontot jelöl.) (Elemenként 0,5 pont, az indoklásért 1 pont, összesen 6 pont)

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

a)

1. „A Mohács előtti Magyarországra bevándorolt népcsoport nem rendelkezett olyan közösségi privilégiummal, mint például a szászok. Ezt majd csak I. Lipót császár biztosítja nekik a XVII. század végén. Ferdinánd király húszévi adómentességet adott kapitányaiknak. A töröktől szerzett zsákmány egyharmada is őket illette meg. Szívesen szállták meg a folyók, elsősorban a Duna mellett levő, a tranzitkereskedelem szempontjából fontos városokat. Csoportjaik éltek Tolnán, Dunaföldváron, Kevén, Budán, Pesten, Vácon és Szentendrén.”

.....

2. „Többnyire karavánokba verődve kóboroltak az országban, de egyes csoportjaik szívesen telepedtek le a törökök közelében. Főként vasművességgel, muzsikálással foglalkoztak, de tábori zenészként, tűzmesterként, fegyverkovácsként, borbélyként, sőt még hóhérként és mint kém is szolgáltak a török hadseregben vagy dolgoztak a vezető muszlim rétegnek. Ebben a korban elsősorban a török források nyújtanak róluk tájékoztatást.”

.....

3. „Mária királyné pedig a mohácsi csata után megengedte Sopron és Nagyszombat szabad királyi városoknak, hogy falaik közül kiűzzék őket. A sárga jelvénynek az egész országra kiterjedő viselését Ferdinánd király írta elő számukra 1551-ben. Rudolf császár kétszeres adóval sújtotta őket, „hogy mielőbb kiköltözzenek”. A rájuk kivetett adókat ezután egyre jobban emelték. 1593-ban külön fejadót, 1596-ban pedig katonamentességi adót fizettettek velük.”

.....

4. „Sokan a vallásukat is feladták azért, hogy minél előbb hasonuljanak a számukra vonzó köznemesi életformákhoz. A családnevet nem ismerték. A pásztorkodásnál nem is volt szükségük rá. Vezetéknevet csak letelepedésük után vettek fel, amikor mint adófizetőket már feltüntették őket. Az egyes csoportokat a kenézről nevezték el. A magyar nemesek jobbágyaiként az udvarban elfoglalt állásuk vagy az ott teljesített szolgálatuk után kaptak nevet.”

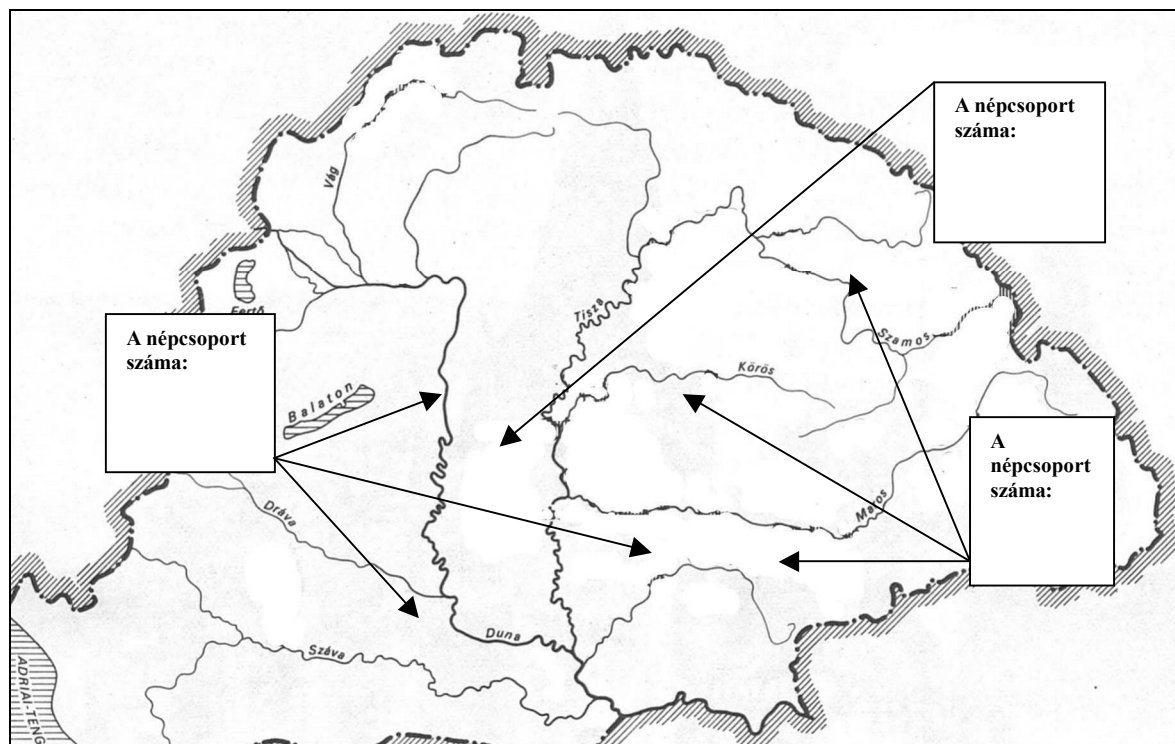
.....

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

5. „A tatárok elől idemenekült társadalmuk nagyon heterogén volt. A nemzetségfői és törzsfői családok megmaradt kíséretéből, rokonságából, szolgálóiból, valamint a hozzájuk csapódott egyéb törzstörzsedékekből állhatott. Nemzetségfőik hiába jutottak nagy kiterjedésű birtokokhoz, a közrendűeket vagy egyáltalán nem, vagy csak kemény erőszakkal tudták földművelésre kényszeríteni. III. András és Károly Róbert idején szebb napok köszöntöttek rájuk. Mindkét király felhasználta őket külföldi háborúiban, és zsoldot fizettek nekik.”

.....

(Az idézetek forrása: Ács Zoltán: *Nemzetiségek a történelmi Magyarországon*)

b)

Fogalmazza meg, hogy mely népcsoportokat nem jelölt!

1.
2.

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Indokolás:

.....
.....

*

Töltse ki az ábrát és válaszoljon a kérdésekre a forrás és ismeretei alapján!
(Összesen 9 pont.)

„I. cikk

1. § Minden itt meghatározott törvényhozó hatalom ezennel az Egyesült Államok Kongresszusát illeti, amely Szenátusból és Képviselőházból áll.

2. § [...] Csak olyan személy lehet képviselő, aki elérte 25. életévét, 7 éve az Egyesült Államok polgára, és aki a választás idején annak az államnak a lakosa, amelyben a választás történik.

A képviselőket és a közvetlen adókat az Unió részét alkotó államok között számarányuknak megfelelően kell elosztani, amelyet úgy kell meghatározni, hogy a szabad személyek számához, beleértve a bizonyos számú évig szolgálat teljesítésére kötelezett személyeket, de nem értve bele az adót nem fizető indiánokat, hozzáadják minden egyéb számának háromötödét. [...]

3. § Az Egyesült Államok Szenátusa az egyes államokat képviselő két-két szenátorból áll, akiket az állam törvényhozó testülete hat évi időtartamra választ; minden szenátor egy szavazattal rendelkezik. [...]

Szenátorrá csak 30. évét betöltött olyan személy választható, aki 9 éve az Egyesült Államok polgára, és aki a választás időpontjában annak az államnak a lakosa, amelyben a választás történik. [...]

Az Egyesült Államok alelnöke a Szenátus elnöke [...]. Csak a Szenátusnak van hatásköre a közjogi felelősségre vonás során a tárgyalás lefolytatására. Amikor a Szenátus ebből a célból ülészik, a szenátorok esküt vagy ünnepélyes fogadalmat tesznek. Amikor az Egyesült Államok elnökét vonják felelősségre, az elnöki tisztet a Legfelsőbb Bíróság elnöke látja el. [...]

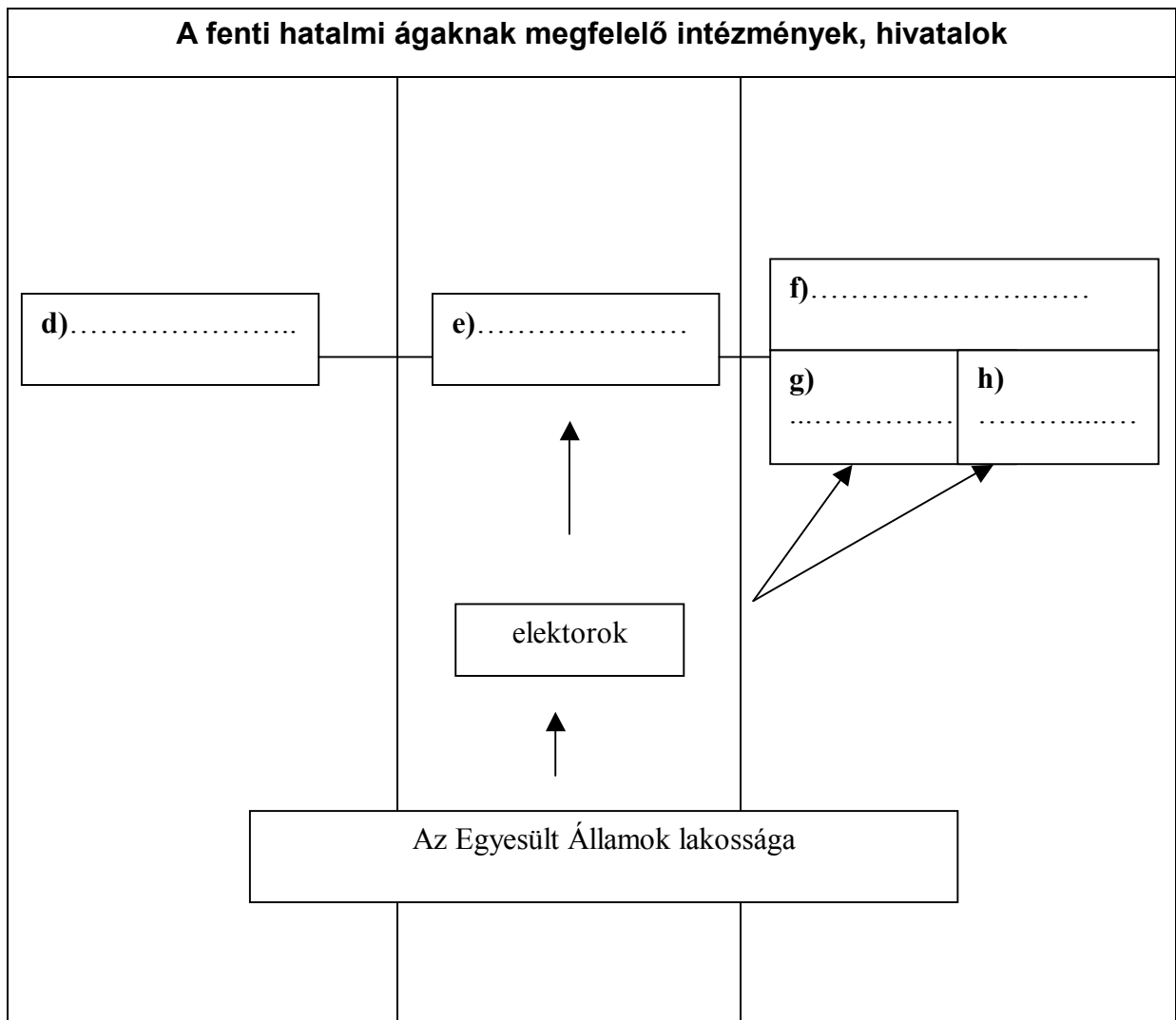
II. cikk

1. § [...] az elnököt az alábbi módon kell megválasztani: minden tagállam a törvényhozó testülete által előírt módon annyi elektort jelöl ki, amennyi megfelel az

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

állam által a Kongresszusba küldendő szenátorok és képviselők összes számának...” (Az Amerikai Egyesült Államok alkotmányából)

Hatalmi ágak		
a)	b)	c)

(a-h) pontig elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

i) Nevezzen meg két olyan társadalmi csoportot, amelyek nem rendelkeznek választójoggal! (Elemenként 0,5 pont, összesen 1 pont)

1..... 2.....

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

j) Magyarázza meg az elektor fogalmát! (1 pont)

.....

k) Hogyan oldják meg az államok egyenlő képviseletét a Szenátusban? (0,5 pont)

.....

l) Hogyan oldják meg az egyes államok arányos képviseletét a Képviselőházban? (0,5 pont)

.....

m) Állítsa időrendi sorrendbe a következő dokumentumokat! (1 pont)

Emberi és Polgári Jogok Nyilatkozata; Jognyilatkozat; Amerikai Egyesült Államok alkotmánya

1.	
2.	
3.	

a) Ki volt az Amerikai Egyesült Államok első elnöke? (1 pont)

.....

*

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

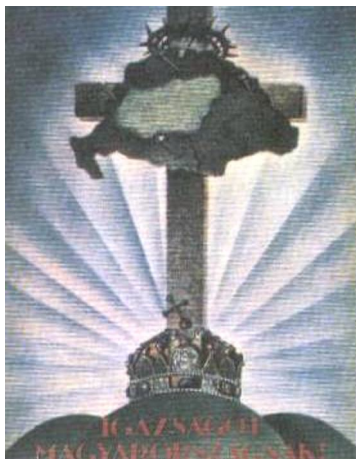
A feladat Magyarország 1914 és 1920 közötti történelmével kapcsolatos. Oldja meg a képekhez és forrásokhoz kapcsolódó feladatokat! (Összesen 5 pont)

A) (SZÁRAY M.: *Történelem IV.*, NTK.)

B) (Rubicon, 1997/1)

C) (SZÁRAY M.: *Történelem IV.*, NTK.)

D) (SZÁRAY M.: *Történelem IV.*, NTK.)

E) (SZÁRAY M.: *Történelem IV.*, NTK.)

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

a) Állítsa időrendi sorrendbe a képeket! (2 pont)

Időrend	Képek betűjele
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	

b) Rendelje a három szöveges forráshoz a logikailag hozzájuk illő képek betűjelét! (3 pont)

6. „Ha visszaemlékszünk, milyen körülmények között nehezedett a szövetséges hatalmak államférfiai maroknyi csoportjának vállára a világtérkép átrajzolásának feladata, nem lepődünk meg azon, hogy hatalmas munkájuk néhány kisebb részlete elnagyolt maradt. Az Osztrák-Magyar Monarchia területeinek felosztása néhányuk számára természetesen kevésbé fontos ügynek számított, mint pl. a Németországgal kötendő megállapodás. A vezető küldöttek megelégedtek az Ausztria-Magyarországgal határos, a háború során a mi oldalunkra állt kisebb szövetséges nemzetek és a Habsburg Monarchia alávetett népei képviselőinek véleményével és javaslataival.”

7. „A királyi palotában berontott a dolgozószobámba titkárom, aki épp akkor kapta meg a Munkástanácsban történtek riasztó hírét. Egy géppel írt szöveget hozott, kérve, hogy azonnal írjam alá. Egy proklamáció volt, amelyben kijelentem, hogy lemondok és átadom a hatalmat a magyar munkásosztálynak. Barátaim úgy vélték, hogy ez az egyetlen mód a vérontás elkerülésére. Természetesen nem voltam hajlandó aláírni ezt a képtelen dokumentumot, amely a hisztéria és a pánik terméke volt. Titkárom néhány perc múlva sápadtan és zavartan tért vissza. A kiáltvány, mondta, már a szocialista napilap, a Népszava szerkesztőségében van.”

8. „Ezután merült fel a nyilvánosság előtt többek között az én nevem is. Én azonban azt reméltem, hogy Apponyi Albertet, közéletünk egyik legméltóbb és kimagasló alakját választják meg. E helyett az történt, amire nem számítottam, hogy március 1-jén a nemzetgyűlés 131 szavazattal – 141-ből – engem választott meg a méltóságra.

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Prohászka püspök vezette azt a küldöttséget, amely a választás eredményét hírül hozta, és felkért, hogy az eskü letétele végett jelenjek meg az országházban. Megköszöntem az irántam tanúsított nagy bizalmat...”

A szöveg száma	A kép betűjele
6.	
7.	
8.	

MÁSODIK FORDULÓ

A **2. forduló első felében** a versenyzők négy-négy 15 pontos esszét írtak meg központi versenyhelyszíneken, „laboratóriumi körülmények” között. Az első kettő ugyanaz volt az érettségi vizsgát megelőző év tanulói és az érettségi vizsga évében járók számára. A másik kettő a versenykiírásnak megfelelően eltérő volt, de hasonló nehézségű és jól összemérhető a megadott szempontok alapján. A rendes érettségi vizsga tanévét megelőző évfolyamok tanulói 476-tól 1848-ig, a rendes érettségi vizsgát tevő évfolyamok tanulói 476-tól 1939-ig kaphatnak feladatokat.

Ebben a tanévben az alábbi elemző esszék közül kellett négyet megírni a vizsgázóknak:

1. Mutassa be a Magna Charta és az Aranybulla keletkezésének körülményeit, érvényesülésüket, következményeiket!
2. Hasonlítsa össze a lengyel és a magyar állam sorsának alakulását 1683 és 1795 között!
3. Mutassa be az Anjou uralkodók és Luxemburgi Zsigmond külpolitikai koncepcióját!
4. Mutassa be a XVII. és XVIII. századi felvilágosodás elméleti és ideológiai eredményeinek érvényesülését a gazdaságtudomány és gazdaságpolitika színterein!
5. Ismertesse a modern polgári állam hatalmi és intézményi struktúráinak kiépülését a XIX. század második felében!
6. Mutassa be a bethleni kormányzati politika alternatíváját kereső pártok elképzeléseit, programjait Magyarországon 1921-1931 között!

Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből (2009/2010-es tanév)

A megoldókulcsok az alábbi értékelési szempontok alapján készültek:

- A feladat megértése (3 pont);
- Tartalmi elemek, kompetenciák (10 pont);
- Megszerkesztettség, nyelvhelyesség és helyesírás (2 pont).

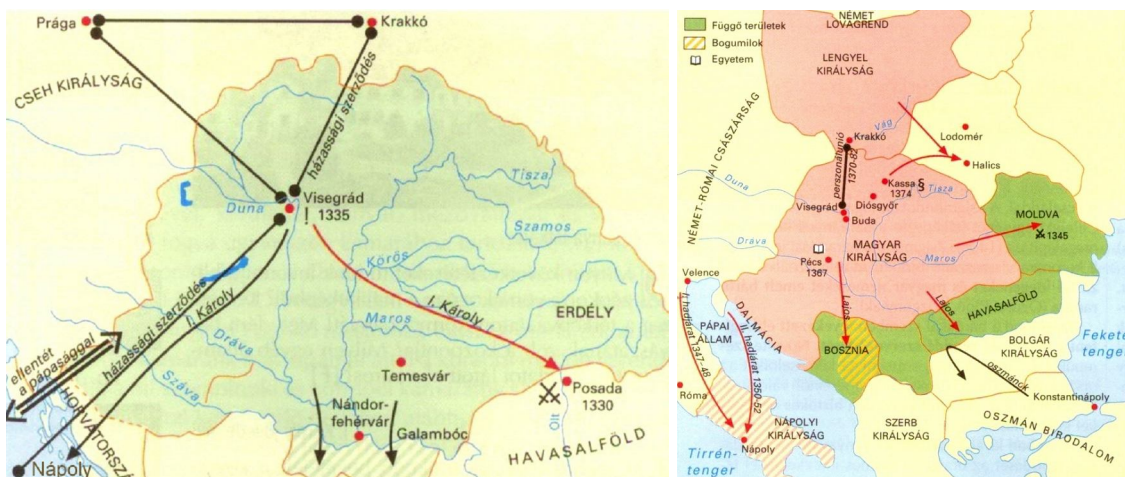
A javítások egységességet az is biztosítja, hogy az OKTV bizottság egy-egy tagja minden dolgozatban csak egy esszét javít.

Egy teljes feladat a feladatsorból:

Mutassa be a források és ismeretei alapján az Anjou uralkodók és Luxemburgi Zsigmond külpolitikai koncepcióját! Elemezze, mely tényezők növelték, illetve csökkentették az ország mozgásterét a megadott időszakban! (15 pont)

„Az úr 1335. évében, Szent Márton ünnepe körül János cseh király és fia Károly [a későbbi IV. Károly császár], meg a lengyelek királya, [III. Kázmér] Magyarországra, Visegrád várába jött Károly királyhoz, hogy ott örök egyezséget kössenek. [...]

Mivel Lengyelország királya adófizetője volt a csehek királyának, s mivel Károly, Magyarország királya feleségül bírta a lengyel király nővérét [Lokietek Erzsébet], Magyarország királya, Károly, ötszáz márka legfinomabb aranyat adott neki, hogy megválthassa őt a cseh királynak fizetendő adózástól. Elhatározták itt azt is, hogy ha e királyok közül bármelyiket vagy országukat valami ellenség támadná meg, a többiek kötelesek segítségére sietni. És ezt egymás között nagy eskükötéssel is megerősítették.” (Thuróczy János: *A magyarok krónikája*)

Magyarország külkapcsolatai I. Károly és I. (Nagy) Lajos korában

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

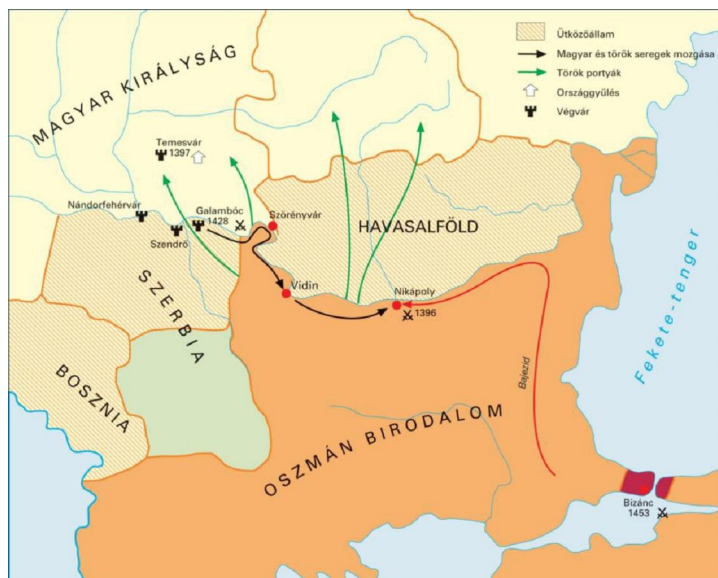
„[...] Isten kegyelméből alázattal és fiúi hódolattal folyamodom hozzátok, hajlítsátok és fordítsátok oda szívetek belsejét és elmétek minden figyelmét kegyes jámborsággal, hogy ez a felségsértő merénylet megkapja nagyságához méltó büntetését, s testvérem gyilkosai, s akiket az ő vére beszennyez, szicíliai királysága és tartozékaira való minden joguktól meg legyenek fosztva. – És testvérem elemésztői ezek: testvérem özvegye, a férjgyilkos Johanna [...] herceg és mindazok, akik a szicíliai koronát álnokul megszerezni igyekeztek. Mivel pedig apostoli Szentséged tudomásul bír arról is, hogy én vagyok a szicíliai királyi házból származó elsőszülöttnek az elsőszülöttje, fenséges és kegyelmes Szentségedhez újból hódolatteljes és fiúi alázattal esedezem, hogy elkeseredett és felháborodott szívemet kegyelmesen vigasztaljátok azzal, hogy a szicíliai királyságot úgy, ahogy az tartozékaival együtt Szentségedre szállott, most feltétlenül nekem és testvéremnek István herceg úrnak méltóztatatok adományozni. [...]” (*Lajos levele VI. Kelemen pápához*)

„Nemcsak a halandók dolgai omlanak össze egy nem várt fordulattal, hanem néha még az Isten tiszteletének a rendje is – Isten engedelmével – fogyatkozást szenved. Zsigmond király fentebb jelzett idejének vége felé ugyanis a keresztény vallásban is nagy meghasonlás támadt.” (*Thuróczy János krónikája az egyházszakadásról*)

Zsigmond ünnepélyes bevonulása Konstanzba és német-római császári pecsétje

Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből (2009/2010-es tanév)

A Balkán Zsigmond uralkodása idején

Javítási útmutató

Feladatértés (3 pont):

A versenyző alapvetően a magyar külpolitikai törekvéseket elemzi. Bemutatja, hogyan és milyen eredménnyel próbálta I. Károly növelni külpolitikai mozgásterét, miután megszilárdította belső helyzetét. Feltárja I. (Nagy Lajos), a lovagkirály számos háborújának mozgatórugóit és következményeit, valamint elemzi Luxemburgi Zsigmond európai vezető szerepre törekvő politikájának összetevőit. (3 pont)

Tartalmi elemek, kompetenciák (összesen 10 pont):

1. A tanuló röviden rámutat, **milyen belpolitikai feltételeknek kellett teljesülniük** I. Károly uralkodása idején ahhoz, hogy aktív külpolitikába kezdjen. **Kiemeli a visegrádi királytalálkozót (1335) jelentőségét**, amelyen az Anjou uralkodó **Kázmér lengyel és János cseh királyt kibékítette**, illetve **megegyezett velük a kölcsönös segítség nyújtásában**. Kitér a **Bécszet elkerülő kereskedelmi útvonallal** kapcsolatos megállapodásra. Utalhat arra, hogy ez az elképzelés végül nem volt igazán sikeres. A diák **ismerteti röviden I. Károly dinasztikus törekvéseit**: a házassági szerződéseket a lengyelekkel és a Nápolyi Királysággal. (2 pont)

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

2. A diák ismerteti az I. Károly dinasztikus politikája következtében Nagy Lajosra háruló feladatokat. **Bemutatja a nápolyi hadjáratok tényét és következményeit**, kitér arra, hogyan befolyásolták a hadjáratok a pápasággal fennálló viszonyt. **Elemzi a magyar-lengyel perszonálunió (1370) létrejöttének körülményeit**, valamint kiemeli Nagy Lajos lengyelországi politikájának meghatározó elemeit, a két ország közötti jogviszonyt, értékeli Lajos lengyelországi uralkodását. **Megemlítheti a Basarab elleni hadjárat kudarcát.** (2 pont)

3. **A versenyző bemutatja I. (Nagy) Lajos egyéb hadjáratait** is (pl. Moldva, Havasalföld és Halics ellen). **Kiemeli a Velencével Dalmáciáért folyó harcok jelentőségét és eredményét. Kitér a balkáni bogumilok elleni küzdelemre is** (valamint ennek hatását a pápasággal való kapcsolatokra). Feltárja ezeknek a hadjáratoknak az okait és a következményeit. Kiemeli, hogy Lajosnak már a török veszéllyel is szembe kellett néznie. **Cáfolhatja, hogy második Anjou uralkodónk hadjáratai csökkentették volna a balkáni népek törökkel szembeni védekező-képességét.** (2 pont)

4. A tanuló rámutat, hogy Luxemburgi **Zsigmond** uralkodása idején **a török támadások már komoly veszélyt jelentettek**. Bemutatja, hogy a nemzetközi lovagsereg élén **a Balkánra vezetett támadás vereséggel végződött (1396, Nikápoly)**, azonban Timur Lenk törökellenes sikere némi időt biztosított a védelem hatékonyabb megszervezésére, illetve Zsigmond más külpolitikai törekvéseinek megvalósítására. Rámutathat a telekkatonaság intézményének részleges sikerére. A diák ismerteti, hogy a törökellenes védekezés érdekében sikerült Nándorfehérvár várát megszerezni, **megkezdődött a végvári vonal kiépítése**, mindez évtizedekre távol tartotta Magyarországtól a törököt. (2 pont)

5. **A versenyző bemutatja Luxemburgi Zsigmondnak a német-római császári cím megszerzésére irányuló törekvését** (beleértve a cseh, illetve a német-római királyi cím megszerzését), ennek részeként **a konstanzi zsinaton (1414-1418) játszott szerepét**: az egyházszakadás megszüntetését, **a Husz Jánossal és a huszitizmussal kapcsolatos politikáját**. Rámutat, hogy részben Husz kivégzésével magyarázható a huszita harcok kitörése, amelyek csak Zsigmond uralkodásának utolsó éveiben (1434) fejeződtek be, részleges sikerrel. (2 pont)

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség, helyesírás (2pont)

A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemző készségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat. (2 pont)

A pályamű terjedelme – az ábrák, az aláírások, az irodalomjegyzék, a tartalomjegyzék, mellékletek leszámításával – 20-30 gépelt oldal lehet (12-es betűnagyság, 1,5-es sortávolság, 2,5 cm margó). A megadottnál kisebb vagy nagyobb terjedelmű pályamunkákat a versenybizottság nem értékeli. A versenyzőnek törekedni kell a megfelelő stílusra és helyesírássra, mert a versenybizottság ezt is figyelembe veszi az értékeléskor. Az idézetek, ábrák, irodalmi hivatkozások stb. forrásait a tudományos munkákban szokásos módon kell megjelölni. Erről felkészítő tanárától kaphat, kaphatott bővebb felvilágosítást. A forrásjegyzék hiánya esetén a pályamunkát a versenybizottság nem értékeli. A pályaművet nem szükséges bekötetni, kerülni kell a költséges, díszes megjelenítést. A pályamű kizárólag a versenyző önálló munkája lehet. Amennyiben a versenybizottság ennek ellenkezőjét állapítja meg, a versenyzőt kizárja a verseny résztvevői közül.

Felkészülés, kutatómódszertan

A történelem tantárgyi munkabizottsága a pályamű-témák tervezésénél olyan módon kíván alternatívákat, választási lehetőségeket kínálni a pályázóknak, hogy korszak-jellemzőkben, illetve tematikus vonatkozásokban jelentősen, vagy tipikusan eltérő, esetleg vitatott és többféle megközelítést lehetővé tevő módon kezelhető történések, jelenségek, folyamatok, szereplők-személyiségek, illetőleg kérdések-problémák közül tudjanak érdeklődésüknek, felkészültségüknek megfelelően választani.

A kérdésekkel kapcsolatosan ajánlott, viszonylag könnyen elérhető-mobilizálható feldolgozó szakirodalom vagy forrásirodalom, illetve a megfelelő segédletek körén túl az esetlegesen eredeti módon feltárt-felkutatott kútfők kínálta lehetőségek mentén haladva kidolgozott, megfelelő, korrekt és dinamikus témakezelést igazoló, „közepes” léptékű tanulmányokat várunk, amelyeknek terjedelmi korlátai általában a címben foglalt feladat körütekintő és jól rendszerezett-

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

strukturált „körüljárását”, a felmerülő kérdések megválaszolását, következtetések levonását és a történelmi összefüggésekbe ágyazását teszik lehetővé.

Ténylegesen és általánosan nem várunk kimerítő, netán teljes körű, minden részletre kiterjedő, monografikus feldolgozásokat (már csak a terjedelmi behatároltság okán sem), de mindenképpen olyan komoly dolgozatokat, amelyek igazolják az érett forráskezelés, anyaggyűjtés, szelekció, logikus-tematikus rendszerezés, a szabatos bemutatás és közlés képességét, valamint a helyes és kifejező terminológia és szaknyelv értő alkalmazását.

Ami az esetleges, témán belüli fókuszálás, szűkítés-leszűkítés kérdését illeti, megfelelő koncepcionáltság esetén lehetséges. Elképzelhető ugyanis – és ezt a megvalósult gyakorlat több ízben igazolta – hogy a pályázó-dolgozatíró a pályamű-kérdéssel kapcsolatosan sajátos-egyéni tájékozottsággal és felkészültséggel, esetleg forrásokkal-kütfőkkel rendelkezik, illetve ilyenekhez hozzáfér. Például az ajánlott szak- és forrásirodalom határain túlmutatóan még speciálisan, egyes részterületekre irányulóan is mobilizálni tud érdekes, eredeti, vagy sajátos szempontokat-kérdésfeltevéseket generáló, különös „elmélyülést” lehetővé tevő anyagokat (pl. a történelmi Magyarország, ma már más országokhoz tartozó részein lezajlott események-történések kutatásával kapcsolatban keletkezett idegen nyelvű szakirodalom adatait-közléseit. Volt már példa szlovák, román, szerb és német nyelvű irodalmi hivatkozásokra, szempontok „beemelése”re. Megtörténhet, hogy a határ- vagy segédtudományok – pl. régészet, néprajz stb. – vidékéről, esetleg éppenséggel egészen más tudományterületekről – pl. csillagászat, meteorológia, genetika stb. – származó adatokkal, szempontokkal operál. Előfordulhat, hogy a pályázó a témával kapcsolatosan az adottan „érvényes” paradigma „határait feszegeti”, illetve kikristályosodott megállapításokkal ütközteti saját közléseit. Megteheti, azonban csak akkor, ha nagyon komoly és érdemleges, bizonyító apparátussal és érvekkel támasztja alá állásfoglalását. Vagyis „szakmai” vitahelyzetet teremt. Ilyen esetekben a leglényegesebb, hogy nagyon világosan és egyértelműen értesre adja, hogy mit és miért csinált, és hova szeretne „kilyukadni”. Az is nagyon lényeges, hogy a közlés az eredeti kérdés-kiírás környezetébe és logikai rendjébe illeszkedjen, illetve nyilvánvaló összefüggésben álljon a pályázati tematikával. Ha ezeknek a kikötéseknek megfelelő módon fókuszál és szűkít, illetve „és különösen mélyre” – bizonyára a témakör valamely részterületén, vonatkozásában – úgy akár sajátos és különös szakmai értéket vihet bele a kérdés

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

tárgyalásába, ami szerencsés esetben szép eredményhez és elismeréshez vezethet. A legfontosabb, hogy ez a magatartás ne vezessen aránytévesztésekhez, értelemzavaró súlypont-eltolódásokhoz és semmiképpen se trivializálja a kérdésfeltevést vagy problémát. Vitás esetekben a bizottság különösen körültekintően vizsgálja, értékeli és minősíti a tanulmányt, és konszenzusos ítéletet hoz, adott esetben alaposan bírál és indokol.

Értékelés

A pályaműveket a bizottság az alábbiak szerint értékeli:

Szempont	Adható	Elért (a két bírálat átlaga)
Tartalom	30 pont pont
Szerkezet, felépítés	30 pont pont
Anyaggazdagság, anyagkezelés	30 pont pont
A megírás módja	20 pont pont
Formai követelmények	10 pont pont
Összesen:	120 pont pont

Két bíráló külön pontozza a munkákat, és egyikőjük készít szöveges értékelést, szakvéleményt is.

A második forduló végső sorrendje a második forduló első felében (esszéfeladatok megoldása) és a pályamunkára kapott pontszámmal együtt alakul ki. A döntőbe az első harminc versenyző kerül be.

HARMADIK FORDULÓ – A DÖNTŐ

A **szóbeli döntőre** 20-20 feladat készül a középiskolai ismereteket számon kérő vizsgarészhez a rendes érettségi évében tanulók (12. ill. 13. osztályosok) illetve az egy évvel a vizsgaév előtt állók számára (akik döntően 11.-esek). A szóbeli feladatok megfelelnek a forrásközpontú és gondolkodtató, kompetenciaalapú történelemoktatás követelményeinek. Minden feladathoz megoldási szempontokat is hozzárendeltünk, amelyek vezérfonalként is szolgáltak, a források mérete 1- 1,5 oldal volt.

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

Néhány példa:

Mutassa be a dualizmus korának agrártársadalmát források és ismeretei alapján! Válaszában az alábbi szempontokra térjen ki:

- A dualista társadalom szerkezetének jellegzetes vonásai
- Az agrárszféra fejlődésének bemutatása, értékelése
- A paraszti társadalom problémáinak elemző bemutatása

Mutassa be a források és ismeretei alapján az Európai Unió kialakulásának okait, főbb tevékenységi területeit és ezek változásait, bővülésének folyamatát a II. világháborútól napjainkig!

Szemponatok:

- Nyugat-Európa gazdasági helyzete a II. világháború után
- az integrálódás okai, az első belépő államok
- a közösség bővülésének lépései
- a közös politika és gazdaságpolitika változásai

A vizsgabizottság másik felénél a pályamunkájukat védik meg a versenyzők, amelynek során max. 20 pontot szerezhhetnek.

A végső sorrend a második forduló és a döntő összpontszáma alapján születik meg, ezeken maximálisan 240 pont szerezhető. Az eredményhirdetés nem a helyszínen történik, az Oktatási Hivatal összesíti hivatalosan a pontszámokat, és közli a végeredményt. Az első három helyezett a központi eredményhirdetésen az oktatási és kulturális tárca vezetőjétől vagy közoktatási szakállamtitkárától veszi át az elismerő oklevelet és díjazásra kerül egy-egy történelem tanár is, aki az adott évben kimagasló felkészítő tevékenységet végzett (nem feltétlenül az első helyezettét).

Összességében megállapítható, hogy a történelem iránt továbbra is komoly érdeklődést tanúsítanak a középiskolások, és a legnagyobb számú indulót felmutató tantárgyak között található. A versenyeztetés, a tehetséggondozás kitűnően megfér egymással, és külön öröm, hogy évek óta a vidéki középiskolák nagyszerű

**Ötvös Zoltán: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny történelemből
(2009/2010-es tanév)**

eredményeket érnek el, és az egész ország – minden térség – diákjai eljutnak a döntőig. Tavaly a budapesti Németh László Gimnázium tanulója nyerte a versenyt.